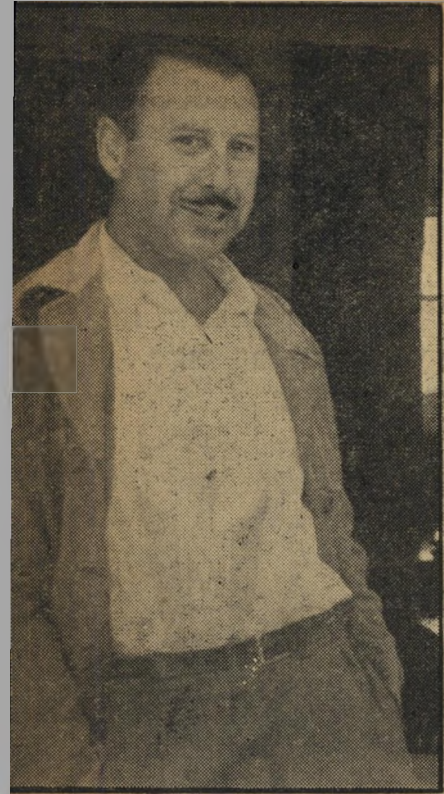

המישל הצבאי והקומוניסטים - בחזית אחת נגד הכוח החדש נקיישה לילית בדלת

בבטחון. נדרשתי להתייצב במשטרה כל בוקר בשעה 8, וכל ערב בשעה 6, ולגור בינתיים בבית-מלון קטן במקום.

***

הפגנה בחסות המשטרה

אם הפקודה לא פירטה כיצד פגעו כרדוש סרוגי וחבריו בבטחון המדינה, הרי אפשר היה לנחש את הדבר. הסיבה הפשוטה ביותר היתה, שהחזית מתכוננת לכנס ביום הששי הקרוב ועידה ארצית בחיפה, לדיון בבעיית האדמות שנס' דרו, באמתלות כוזבות שונות, מן הערבים שהם כיום תושבי ישראל.

חבורת חומטיה-אדמה הציבוריים והפרטיים, שהתעשרה מאדמות מופקעות אלה, מעוניינת כמובן למנוע כינוס זה. בכל זאת לא נראה כי זו היתה הסיבה האמיתית למע' צר. כי הפעם לא נעצרו הקומוניסטים, המשתתפים בארגון העידה. כן לא היה טעם לאסור איש זקן כמו חנא מוסמר, שלא היה פעיל ביותר בפרשה זו.

בני נצרת עצמם הסבירו את המעצרים בצורה אחרת לגמרי. לדעתם, באו כדי למ' נוע את גיבושה של מנהיגות לאומית בלתי קומוניסטית, שתהנה מאמונם, הגלוי או הא'י לב, של רוב רובם של ערביי ישראל.

בתחילת הסכסוך בין עבד אל-נאצר וקאסם נתקבל הרושם, כי הממשל הצבאי תומך בערבים הלאומיים נגד מק'י, כדי לשבור את כוחה של זו. אולם בחדשים האחרונים השתנה המצב. כוחה של מק'י ירד ברחוב הערבי הצטמק לגרעין המוצק של הפעילים המפלגתיים. לעומת זאת התחזק האגף הלאומי כי בצורה מבריקה. עתה היה נדמה לממשל כי כדאי לשבור דווקא את הלאומיים. כאשר צעדה באחד מבאי הפגנות מק'י בנצרת תחת חסות המשטרה, היה זה אישור ראשון לכך. ערביי ישראל מהחיים כ-11% מאוכלוסית המדינה, יכולים ללוחם לנכנסת לפחות 10 צירים. גיבוש כוח ערבי לאומי, שידחוק הצידה גם את מק'י וגם את הקוויילינגים של המפלגות היהודיות, עשוי לרעור את מאון הכוחות הישן לא רק ברחוב הערבי, אלא במדינה כולה. כוח כזה גם יכול לגרום

המפעל לא ייהרסו בידי הערבים. כאשר גמלטו רוב תושבי עכו ללבנון, ערב הכי' בוש, ושאר הסרוגים בעיר.

אולם המול לא שיחק למשפחת סרוגי. בהאשמה מבויימת על רקע הקיבוץ, הוחרמו סחורות בית-המסחר. רק כעבור זמן רב, כשהודתה הממשלה בטעות, שולמה למש' פחה תמורה אפסית. האב, שבורלב נוכח כפיות-התורה המחפירה, מת ממחלת-הסרטן.

סיפור השבוע סרוגי, בגדותי בכית-ישאן החמה, על מאסרו:

ישבתי בערב בבית ושוחחתי עם אורה. לפתע נשמעה נקישת חזקה. בדלת עמדו ירדי, עבד אל-רחמן, כשבידו ארזונים חפי' ציו, ושוטר מזויין באקדה. האורח שלי אמר מיד, כדבר מובן מאליו: "אתה הולך לגלות!" לא היה מקום לספק. השוטר פקד עלי לארוז את חפצי ולבוא עמו. כבר הכרתי את הנהלה, כי כבר הגליתי פעם לשה' ימים, כאשר כינסונו בעכו ושיבה של סניפי החזית הערבית.

בתחנת-המשטרה היה הקצין ברגמן. אמרתי לו שאני מוכן למעצרי-בית, אך שהפעם קשה לי מאד לצאת לגלות, לרגל הריגה של אחתי ופציעתו של אחי, ששבר את ידו יום לפני כן ואינו יכול לטפל בעסק. ברגמן אמר לי לחכות לבוא הקצין בני-ישי. כשחזרתי על בקשתי באוזני הלה, השיב בלעג: "מה אתה רוצה מממשלה של דיכוי לאומי שוד-אדמות וממשל צבאי? מה אתה מחכה מממשלה כזאת, חוץ מגלות?"

אני מקבל את הגלות בכרחה, אמרתי, מי שעוסק במלחמה למען זכויות הערבים, צריך להיות מוכן לכך. אולם הפעם אני מבקש להסתפק במעצרי-בית. הזכרתי שוב את הריון אחתי.

הקצין דחה את בקשתי בביטול. בשעה 1 בלילה הוכנסתי, יחד עם העצורים האחרים, למכונית-אסירים סגורה של המשטרה. שוטר מזויין בעוזי שמר ליד הדלת. בשלוש בבוקר הגענו לעפולה. המכונית המשיכה בדרך עם העצירים האחרים. אותי השאירו לבד במשטרת עפולה.

שאלתי את השוטר שם איך אגיע לבית שאן. "לא איכפת לי", הוא ענה, "אתה יכול לישון על הספסל". נדמתי על הספסל.

רמיבצע בוצע לפי שיטה אחידה ושיגי ררתית. ערביי ישראל רגילים לה, כפי שהתרגלו אליה עמים אחרים בזררות האחר: רנונים הנקיישה הלילית בדלת, השיטרים ה' מזויינים בפתח, הפקודה הקצרה לארוז את החפצים ולבוא לתחנת-המשטרה.

גם הפעם לא היה כל צורך לבצע את המיבצע בלילה. פקודת המאסר וההגליה היו מוכנות עוד משעות-הבוקר המוקדמות. כך ירדה הזרוע הכבדה של הממשל הצבאי, ביום החמישי בלילה, על שבעה אנשים במקומות שונים בארץ. ההרכב לא היה מקרי: הוא כלל את האנשים המתגבשים מזה שנים כמנהיגות הלאומית של ערביי ישראל: ראשי החזית הערבית, שאינם מננים עם המחנה הקומוניסטי. שניים מהם הוחזקו כמאסר במחנה-הריכוז של ג'למי, האחרים נשלחו לגלות — כל אחד במקום אחר, על חשבונו, באזורים בלתי-ערביים.

***

עצור מס' 1

רעצור מספר 1, שהוחזק בג'למי, היה מנצור כרדוש, 38, ששמו כמעט ואינו ידוע ברחוב הערבי, אך שמשקלו בציר בור הערבי הולך וכבד. הסיבה: כרדוש הוא בלתי-מפלגתי, רחוק מכל עסקנות פוליטית, מייצג את הגישה הערבית הלאומית.

כרדוש הוא נוצרי-אורתודוקסי. הוא התי' חנך ברמאללה, בבית-הספר האמריקאי של המחנה הערבי-אמריקאי חליל תותח. כאשר מת אביו, הפך מנצור בן 16 לאבי המש' פחה העשירית, התמסר לניהול עסקי המש' פחה — שנתה-קמה גדולה, בית-חרושת לג'י וזו ולקרה. הוא לא עסק מעולם בפוליטיקה. עם הקמת המדינה, נפלה גם משפחת כרדוש קרן ותהליך שהרס את המעמד הבינוני הערבי. טענה הובטלה מחוסר-עבודה במשטר הקיבוץ, בית-החרושת לקרח ולגזוז איבד את כדאיותו. המשפחה עברה לייצור גלידה, מנצור פתח בית-קפה תישי בנצרת. אולם ראשו התפתה פחות לעסקים.

כי בינתיים הרגיש מנצור כרדוש צורך להתמסר לעניני הערבים. שמו החל מתבלט בנטינויות השונים להיאבק נגד הממשל הצבאי ושאר אמצעי הדיכוי והעושי. כאשר קמה החזית הערבית, על סמך בית בין הקומוניסטים והערבים הלאומיים, היה כר' דוש בין המייסדים.

אולם בפרוץ הסיכסוך בין עבד אל-כרים קאסם לבין גמאל עבד אל-נאצר, השתנה המצב בחזית. הקומוניסטים איבדו לפתע את עולמם — הם יצאו בהתקפת-השמצות בלתי מרוסנת על עבד אל-נאצר, אשר כמעט כל ערביי ישראל רואים בו את סמל התנועה הלאומית הערבית, ששחררת מאחדות המרחב. כך, כמעט בעל כורחו, הפך מנצור כר' דוש למרכז של חוג גדול והולך של ערבים לאומיים, שאפו להרים דגל ערבי, לאומי ובלתי-קומוניסטי בישראל. הם מצאו בו כמעט את כל הסגולות הדרושות לתפקיד קשה זה — כוח-רצון, ענותנות, ייחוס מש' פחת, שיקול צלול, גאחה לאומית שקטה. בשעות הערב הופיע השוטר בבית-הקפה של כרדוש, נתבקש באדיבות לקחת את קרבנו מבית-הקולנוע הסמוך. שם שהה כר' דוש, יחד עם שני חבריו-לדעה, הכין אסיפה של ערביי נצרת לקראת הכנס שעמד לדון, השבוע, בבעיית האדמות שהופקעו מערבים. כרדוש לא חזר. הוא נקח ישראל למש' טרה, משם לג'למי. שוטר בא לביתו, לקחת את חפציו. יחד עמו נאסרו תופיק סוליימאן עודה (25), פועל סיגרינות, וחנא מוסמר, חרושתן קשיש (65).

בעוד שכרדוש ועודה הוחזקו בג'למי, נש' לח מוסמר הוזק לבדו לגלות בטבריה. איש מהם לא נחקר. איש לא הואשם בכל אשמה.

***

שתי נשים הרות

בעכו נעצרו שני סוחרים עצירים — עבד אל-רחמן יחי (35), שהוגלה לבדו לחזרה, ומחמוד סרוגי (26), שהוגלה לבית שאן. שניהם אנשים אמידים, לשיניהם נשים בחודש השביעי להריונם.

סרוגי הוא בעל בית-מסחר סיסוני למצ' רכי מכולת. אביו היה לפני 20 שנה מרא' שוני הסוכנים של בית-החרושת לגטוריום נור, דאג בימי מלחמת-הש' כי מיתקני

עצור מנצור כרדוש

הקצין לא הסביר מדוע

כוח זה עלול לעורר הדים עמוקים גם ב' ציבור העברי. דווקא מפני זה פחד הממשל.

***

כצל הצלבנים ונפוליאון

עז וברכה זו, ששפכה אור על מדיניות הממשל הצבאי, נתבררה כאשר גילתה ה' שבוע העיתונות העברית, כי כמעט כל ה' עצירים השתתפו, חמישה ימים לפני מעצדם, בפגישה פנימית בביתו של אחד מהם בעכו. שם נתקבל מצע רעיוני, העשוי לפתוח דף חדש בעמדת המיעוט הערבי בישראל.

מדווח אורי אבנרי, העברי ה' יחידו שהיה נוכח בפגישה זו:

"הגענו לעכו מאוחר בערב. חיפשנו את דרכנו בסמטאות הצרות והעקלקלות של העיר העתיקה, שראתה את מפלת אחרונה הזלכנים ועמדה מול תותחי-נפוליאון הגדול. בכניסה שמנו לב לצעיר שעמד ממול, התעניין מאד במעשינו. עוקבים אחרינו, אמר אחד הערבים שבא עמי. משכנו בכת' פינו — הדבר היה מובן כמעט מאליו, ולנו לא היה מה להסתיר.

אחרי ארוחה ערבית מסורתית החלו הנו' כחים (שכולם, מלבדי, נעצרו השבוע) לגשת למלאכה: לנסח מצע של חוג רעיוני ערבי לאומי בישראל. העובדה שאני, ישראלי עברי, הוזמנתי לפגישה זו, ושנתבקשתי לחתת את דעתי, היתה סמל לגישה החדשה ששררה במקום. כי חברי הקבוצה רצו בפעם הראשונה להתמודד ברצינות עם שא' לה, שרוב הערבים הלאומיים משתדלים להתעלם ממנה: קיומה של ישראל במרחב, הדיון נמשך כשש שעות. שתינו ספלוני קפה בלתי-ספורים. איני יודע אם התקיים אי-פעם דיון דומה. ברצינות העמוקה ביותר נידונו יסודות היחסים בין התנועה הלאומית העברית והתנועה הלאומית הערבית, עתיד המרחב ועתיד ערביי ישראל.

הכחנה לא היתה למצוא נוסחה שתסביר את אוניו הציבור הערבי, מסוג הכרזות-הנא' מגונות של מוכתרים מכורים ועסקי-מפלגות שכירים. הנוכחים רצו להשתכנע קודם כל בעצמם בצדקת הדברים, לקבוע נוסח שיוכלו לייצג אותו בכבוד כלפי ערביי ישראל, וגם כלפי העולם הערבי, שהם רואים את עצמם כחלק בלתי-נפרד ממנו.

בשעה ארבע בבוקר שכנונו לישון, זה בצד זה, על הארץ. אודה שהיתה בלבי הרגשה של התרוממות-הרות. כי זו הפעם הראשונה קיבלה קבוצה אחראית של ערבים לאומיים מצע ברור, הכולל השתלבות ישראל החופשית במרחב, וכינון יחסי שלום ושות' פות בין שתי התנועות הלאומיות השמיות.

קבע המצע, אחרי שחזר על הכרזת נאמי' גותם של ערביי ישראל לאומה הערבית הגדו' לה: ערביי ישראל יהו גשר של שלום בין ישראל ומדינות ערב, אחרי שישראל תחזור את זכויותיהם ותביע את נכונותה לתת את בעיית הפליטים הערביים. הנוכחים לא יכלו, כמובן, לדעת כי בזאת חתמו בניו יתיהם על פקודת מעצרים והגלייתם. הם ברע שיקיבלו מצע העצום לרכוש את לבו של הציבור העברי המתקדם והאחראי, הם הפכו סכנה חמורה לעצם קיום הממשל הצבאי."

מוגלה מחמוד סרוגי' כחוג משפחתו הקצין אמר: "מה אתה רוצה מממשלת דיכוי?"

— תוך ניצול עמדתו הפרלמנטרית — לחיסול הממשל הצבאי, בו תלויים האינטר'ים סים של גורמים כלכליים אדירים בישראל. אילו היו הלאומיים שונאי-ישראל מושי' בעים, לא היה הממשל הצבאי חושש מפני' הם. קל ללחום נגד מרגלים וחבלנים, אשר כל הציבור העברי מאוחד נגדם. אולם הפעם קרה מהשו' שהורקן את מנותחתי של הממ' של, הפעיל את פעמוני-האזעקה: תחת הנה' גתם של אנשים מסוכחים כמו כרדוש מנ' צור, החל מתגבש מחנה שאינו רק ערבי לאומי נמרץ, אלא גם מתקדם בתפיסתו את בעיות המרחב וישראל.

לפתע העיר אותי שוטר אחר. "הלו, שבו" הוא אמר לי. "מה עשית?" אמרתי שלא עשיתי כלום. "איך יכול להיות שהיגלו אותך אם לא עשית כלום?" שאל. בשלוש בבוקר העמיסו אותי על מכונית משטרה אחרת שהביאתני למשטרת בית שאן. שאלתי את התורן שם מה לעשות. "שכב על הספסל והוא עד שעה שבע וחצי בבוקר", ענה. "אז יבוא הקצין."

בשבע וחצי אמנם בא הקצין. הוא קרא לי לחדרו, הקריא לי צו שון אותי לגלות של ארבעה ימים בעתן "מניעה בבטחון המדינה". הפקודה לא פירטה כיצד פגעתי